

Mellékletek

1. Melléklet: Települések és intézmények adatai

	Település A	Település B	Település C
	város	falu	falu
Lakosság száma (2011) *	18.397	1565	567
Romák aránya *	2,55 %	14,49 %	nincs adat
Általános iskolák száma	3	1	1 (alsó tagozat)
Vizsgált iskola tanulólétszáma **	408	139	15
Roma tanulók száma **	45-50 kb. 50 % SNI ¹ tagozatos	43 24 normál tagozatos 19 SNI tagozatos	11

* Népszámlálás 2011: <https://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/popis/popis-2011>

** Intézményi adatközlés

¹ Szerbiában a jogszabályok alapján sajátos nevelési igényű tagozatra (SNI) olyan tanulók kerülnek szülői beleegyezéssel az iskolai szakszolgálat javaslatára, akik intellektuális, szenzoros, nyelvi fejlődési, motorikus képességeikben lemaradással, viselkedési vagy érzelmi zavarral, illetve ezek halmozódásával élnek vagy olyan egyéb zavarral rendelkeznek, mely komplexen befolyásolja iskolai szükségleteiket. SNI tagozaton maximum 10 fő tanulhat egy osztályban. Amennyiben az érintett gyermekek fejlesztése megoldható SNI tagozat nélkül, abban az esetben a diákok IOP (individualni obrazovni plan – egyéni fejlesztési terv) kódot kapnak és általános tagozaton, inkluzív környezetben, egyéni ütemben, személyre szabott tantervet követve tanulnak. Egy osztályba legfeljebb kettő IOP kóddal rendelkező tanuló járhat (Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju, https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_osnovnom_obrazovanju_i_vaspitanju.html)

2. Melléklet: félig strukturált interjú kérdései

1. Hány roma gyerek jár az iskolába? Mi alapján tart valakit romának? Hányan számítanak hátrányos helyzetűnek?
2. Milyen bemeneti kompetenciákkal rendelkeznek a roma gyerekek iskolába indulás alkalmával? Tapasztal-e különbségeket a roma és nem roma gyerekek bemeneti kompetenciái között? Ha igen, mik azok? Mit gondol, mi okozza a különbségeket? A roma gyerekek hány százaléka kerül SNI tagozatra?
3. Milyennek tartja oktatási szempontból a roma gyerekek iskolai előmenetelét? Ha tapasztal lemaradást, Ön szerint milyen okok állnak a háttérben?
4. Tapasztal-e különbséget a hátrányos és nem hátrányos helyzetű roma gyerekek iskolai előmenetele között?
5. Milyennek ítéli a kapcsolattartást a roma családokkal? Szükséges lenne-e változtatni valamit az intézmény részéről? Szükséges lenne-e változtatni valamit a családok részéről? Ön szerint a szülők mennyire tartják fontosnak a gyerekek iskolai sikerességét?
6. Milyennek tartja a roma gyerekek iskolai helyzetét a közösségbe való beilleszkedés szempontjából? Találkoznak-e előítéletekkel a gyerekek? Ön tapasztalt-e már olyan helyzetet, akár diák, akár pedagógus részéről, amelyben hátrányos megkülönböztetés ért egy roma gyereket etnikai hovatartozása miatt? Ön hogyan kezeli az előítéletes helyzeteket? Törekednek-e az előítéletesség lebontására? Hogyan?
7. Rendelkezik-e romákkal kapcsolatos ismeretekkel? Ha igen, milyen téren? Honnan származnak ismereteik? Elégségesnek érzi-e a felkészültségét? Ha nem, milyen téren lenne szüksége segítségre? Vannak-e témába vágó képzéseik?
8. Tudja-e, milyen lehetőségeket biztosít az állam az oktatás terén a roma nemzeti kisebbségnek? Megvalósul-e a valami a lehetőségek közül? A szülők tisztában vannak-e a lehetőségeikkel? Ön hasznosnak tartaná-e a roma nyelv és népismeret oktatását?

3. Melléklet: interjúrészletek

1. A roma gyerekek száma, romaként való kategorizálása és a hátrányos helyzet

1.1 A iskola válaszai

„Akik magukat annak tartják. Nagyon érdekes, hogy van, aki igen, kinézetre teljesen az, de tudom, hogy nevelőszülőknél vannak és ők mondták magukról, hogy ők magyarok és magyarnak tartják magukat. De tény, hogy még a cigánycsúfolásban is benne voltak, holott az ő származásuk is valójában az. [...] Tehát én így azt, aki önmagát annak mondja.” (A1)

1.2 B és C iskola válaszai

„Beiratkoznak és ők végülis romának tartják magukat, mint ahogy én magyarnak. [...] Romának vallják magukat és akkor én ezt elfogadom.” (B6)

2. A roma tanulók bemeneti kompetenciái, a roma és nem roma tanulók bemeneti kompetenciái közt fennálló különbségek és azok okai, SNI tagozat

2.1 A iskola válaszai

„Az elsősökről nem igazán tudok mit mondani, mert felsőben tanítok, de amit a tanító néniktől hallok, hogy igen, vannak nehézségeik, és ahogy feljönnek felsőbe, többségük nem tanul meg olvasni, de azért ahhoz képest, ahonnan indulnak, azt gondolom, hogy a tanító nénik nagyon tesznek, hogy azért valahogy csak tudjanak olvasni. De volt olyan tanulóm is, aki színötös volt, roma származás ellenére.” (A1)

„De itt én nagyon jónak látom a kislétszámú osztályokat, tehát igazából ez az SNI tagozat inkább a szociálisan hátrányosságról szól, nem a gyógypedagógiáról, nem beteg gyerekek vannak és itt lehetőségük van a felzárkózásra, és én nagyon szép példákat látok.” (A2)

3. A roma gyerekek iskolai előmenetele az általános iskola alatt, lemaradásuk okai és azok esetleges megoldásai

3.1 A iskola válaszai

„Ők nem hajlandóak dolgozni, nem alakul ki a munkaszokás, szerintem nincs is megfelelő jövőképük, tehát arról sem tudnak otthon beszélgetni. Ha még az iskolában a tanár vagy osztályfőnök próbál is erről beszélgetni, nem motiválja őket semmi, mert amit otthon lát, azt viszi tovább.” (A2)

4. Különbség a hátrányos és nem hátrányos helyzetű roma gyerekek között

4.1 A iskola válaszai

„Van, szerintem van. Akik jobb családi környezetből jönnek, azok azért megkezdnek valamilyen középiskolát vagy befejezik a 8 osztályt, ők azért jobban is tudnak haladni, jobb tanulmányi eredményeik is vannak.” (A4)

5. Kapcsolattartás a roma családokkal, szülők és gyermekeik iskolai sikerességének viszonya

5.1 A iskola válaszai

„A másik probléma, hogy ők az időt nem igazán ismerik és ha mi azt mondjuk, hogy délután ötkor van a szülői értekezlet, akkor lehet, hogy máskor vagy másik napon, és hogy miért nem vagyunk itt. De általában alkalmazkodunk és örülünk, hogy eljött, és beszéljünk, próbáljuk meg.” (A1)

6. Roma gyerekek iskolai helyzete a közösségbe való beilleszkedés, az etnikai alapú előítéletek szempontjából és a tanári reakciók, megoldások

6.1 A iskola válaszai

„Én úgy szoktam, hogy először beszélek vele, mint osztályfőnök vagy a kolléga, ki ha tudja, megoldja. Ha nem, azonnal megyünk a pszichológushoz és nézzük, mi van. És természetesen megvan annak is a módja, hogy hogy fejtjük ki a problémát, hogy a végén az derüljön ki, hogy teljesen mindegy, hogy roma vagy nem roma.” (A5)

6.2 B és C iskola válaszai

„Rájuk hagyják, nem veszik fel a kesztyűt, nem próbálják, azt mondják, ezek ilyenek, ezekkel nem lehet. Ami szerintem nem állja, mert ha nehéz munka is, meg nehéz út vezet addig, hogy eredményt érjünk el, mégis megéri elindulni azon, mert ez egy ilyen hivatás.” (B2)

7. Az interjúalanyok romákkal kapcsolatos ismeretei és azok eredete

7.1 A iskola válaszai

„Rettenetesen féltem tőlük, nem ismertem őket, nem ismertem a nyelvüket, nem tudtam hozzájuk fordulni. Tehát ilyen tapasztalat és csak a sztereotípiák voltak bennem, semmi más. [...] Aztán amikor nem csak koordinátorként, hanem tanárként is dolgoztam velük, az meg maga a, én nem is tudom, 180 fokot fordult a világ, az egész világom velük kapcsolatban. [...] amikor ma is odamennék, mosolyogva, tárt karokkal fogadnának, és énnekem ez egy borzasztó nagy dolog.” (A6)

„Szívesen foglalkozom ezzel a témával és nagyon nagy örömmel tanítanak engem. Mondjuk volt ilyen, hogy én tanítalak titeket magyarul, és ti tanítatok engem cigányul. És akkor húúú, hát ez nagyon nagy öröm volt, hogy a tanító néni lehet tanítani és próbálkoztunk ilyen dolgokkal is és ezeket a munkám során később fel tudom használni.” (A4)

7.2 B és C iskola válaszai

„És én most tervezek, mert ilyen hülye reformer vagyok egyébként, és éppen hogy roma nyelven meg magyarul fogunk énekelni és ezzel fel is lépek, és ha jönnek azok, hogy ne, ne forszírozzuk őket túlságosan, így is mennyi joguk van, meg hogy így viselkednek, meg aztán még felléptetjük őket, meg stb., vannak ilyenek. De nem baj, én új lappal indítok...” (B8)

„És amikor hallották a Létránál, hogy mi hogy tanítunk, én csak simán meséltem a napi eseményeket, hogy mi zajlik az iskolában, egy vacsoránál, [...] és azt mondta, hogy nem tudjuk, hogy milyen kincs van a kezünkben, mert ezt Magyarországon nem ismerik.” (C)

8. Roma nemzeti kisebbségi tanulók számára biztosított lehetőségek

8.1 A iskola válaszai

„Írók, festők. Itt is vannak, akik bejutottak középiskolába, egyetemre járnak, jó hallani, hogy arra az útra sikerült térni. És ha esetleg azok visszajönnének, akik már elértek valamit, és ők próbálnának, lehet az is másképp hatna, mint ha mi okosítanánk őket, akik nem is értünk úgy hozzá.” (A7)

8.2 B és C iskola válaszai

„Mert ők is, náluk is több, ugye, nem is az, hogy több, hogy is mondják... Nem több nemzetiség van, de ők is nem egységesek, a nyelv se nem egységes, és akkor mégis csak lenne valami közös, nem is tudom, hogy... Közös kultúra vagy valami, amihez mindegyikük, akárhonnán is, mégiscsak odatartozónak érzi magát.” (B7)